

Els catalans no catòlics

Ada Castells
BARCELONA

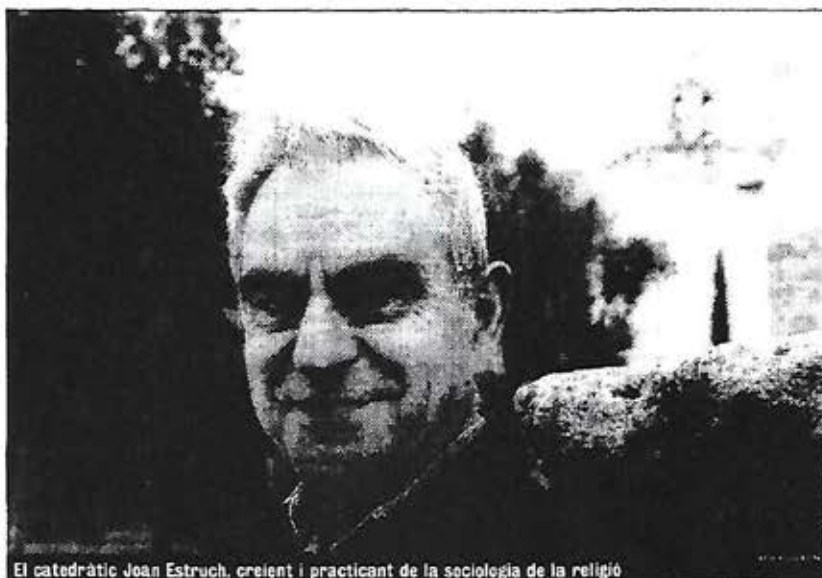
Un equip de sociòlegs, encapçalat pel catedràtic Joan Estruch, presenta un mapa religiós català sota el títol 'Les altres religions. Minories religioses a Catalunya' (Ed. Mediterrània).

Des del 1974, el grup d'investigacions en Sociologia de la Religió (ISOR), vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona, estudia com som els catalans en aquest àmbit tan delicat de la religió. El llibre, signat per Joan Estruch, Joan Gómez i Segalà, Maria del Mar Grieria i Agustí Iglesias, és el resultat d'un encàrrec de la direcció general d'Afers Religiosos per obtenir el mapa religiós de Catalunya. La feina ha estat lenta i ha consistit, explica Estruch, a "trepitjar carrers, temples i mesquites perquè el gran drama d'ara és que els llibres es poden fer només amb internet sense haver conegut ni una sola persona".

El treball de camp ha comportat dificultats, sobretot amb les comunitats més allunyades culturalment: "Les xineses han estat les més difícils perquè ni tan sols el funciona el terme religió. Tendeixen a ser molt reservats i les vivències religioses són d'ordre familiar". També han topat amb "certa dificultat d'empatia" amb algun imam "de nivell cultural baix", encara que en general la comunitat islàmica els va rebre "amb molta cordialitat".

El món protestant

No hi han faltat les sorpreses, fins i tot en comunitats més properes culturalment: "El món protestant, d'entrada, em resultava molt proper, però la sorpresa ha estat comprovar el terrabastall que ha patit en els darrers anys. Jo tenia el mapa de fa 35 anys i la seva recomposició ha estat espectacular: avui el món pentecostal ja és majoritari. Un dels casos més interessants és el de l'Església de Filadèlfia a Catalunya, amb una rellevant presència de gitano. És significativa la feina que fan. Jo sóc poc sensible a aquesta mena d'espiritualitat que busca els sentiments i les emocions, però quan un pastor et diu la feina que fa cada dia anant a les vuit del matí porta per porta a comprovar que els nens van a l'escola, és remarcable. Si això continua, les Esglésies de Filadèlfia poden haver fet més per la nor-

El catedràtic Joan Estruch, creient i practicant de la sociologia de la religió

malització gitana que els catòlics en segles".

Tot i que el treball de l'ISOR es limita a ser descriptiu i no entra en el judici de cada grup, hi ha qüestions que es plantejen després de la lectura d'aquest mapa religiós. Una d'elles és la capacitat de diàleg d'aquestes minories. Estruch comenta que no és un diàleg institucionalitzat, sinó que en totes elles hi ha petits grups més oberts als altres: "Parlar del diàleg interreligiós està de moda, però seria fals dir que la majoria de membres d'aquestes religions estan interessats en aquest diàleg. Fa uns quaranta anys es va iniciar el moviment ecumènic entre catòlics i evangèlics, però mai no va ser el gruix de les esglésies qui hi va participar. Ara hi ha la reproducció del mateix model".

Una de les preocupacions comunes de totes aquestes minories i també de l'Església majoritària catòlica és com encaixar la creença de cadascú amb l'escola pública. Per Estruch, la solució és clara: "Jo fora partidari que l'ensenyament de la religió fos una as-

Joan Estruch: "En pluralitat interna, els partits polítics encara estan més enrere que l'Església catòlica"

signatura obligatòria a les escoles, però no ho puc demanar fins que els bisbes no renunciïn al privilegi de nomenar professors i dissenyar programes. Hauria de ser un ensenyament religiós sense caràcter confessional. Em sembla una barrabasada que els nans d'una mateixa classe se separin a l'hora de religió: uns van amb els catòlics, els altres amb els evangèlics, els altres amb la religió justament a l'hora en què haurien d'estar més junts". Segons ell, l'escola ha de donar una cultura religiosa i la família i les diverses esglésies ja s'encarregaran de les creences.

Relacionada amb aquesta qüestió, hi ha la polèmica de l'exhibició de símbols als centres d'ensenyament: "A França se l'han guanyada a pols per la

laïcitat ideològica i espero que nosaltres ens l'estalviem. Em sembla una bestiesa que es prohibeixi el xador a les noies. A mi em molesta menys un xador al cap que un pircing al melic, però crec que tenen tot el dret a fer-se'l, així com els capellans tenen el dret d'anar amb el collet i les monges amb l'hàbit i el vel.

De tota manera, 400 pàgines dedicades a les minories religioses poden donar la falsa impressió que a Catalunya tothom és religiós: "No s'ha d'oblidar que el procés de secularització ha estat molt fort i és molt possible que d'aquí a vint anys l'Església catòlica sigui una minoria religiosa i la majoria sigui indiferent: en part ja és així. Tot depèn del criteri que fem servir per mesurar qui és catòlic: els qui acudeixen a l'església en els grans moments de la vida, els qui estan batejats, els qui compleixen amb els oficis religiosos...". De tota manera, l'equilibri entre l'ateisme i la religiositat s'està normalitzant: "És com la llei del pèndol. Es va passar del nacionalcatolicisme a la idea que ser democràtica i

modern volia dir ser ateu. En aquests moments estem en un tipus de societat on l'agnosticisme conviu amb diverses religions, hi ha una menor hostilitat recíproca. Desapareixen les rates de sagristia i els menjacapellans".

En un recent article a l'AVUI, Estruch es referia als catòlics del però, és a dir, a aquells creients que són crítics amb la seva religió: "La immensa gràcia de l'Església catòlica és que és un tinglado tan complex que hi cap de tot, des dels catòlics del però fins a aquells que s'escandalitzen per la desobediència. En una societat com la nostra no es pot demanar que la gent participi d'una institució sense adoptar una postura crítica. Tot està sotmès a la crítica, fins i tot les relacions familiars. L'últim gran reducte és el món de la militància política. En pluralitat interna, els partits encara estan més endarrerats que l'Església catòlica. Durant segles es feia servir la fórmula: «Quan Roma parla, s'acaba la discussió»; ara hauríem de dir: «Si Roma parla, mireu què diu» i afegir: «Després veuré quin cas li faig». Avui es pot ser catòlic del però i no sé fins a quin punt es pot ser adventista del però o testimoni de Jehovà del però".

La religió com a eix fonamental

► Estruch fa quaranta anys que es dedica a la sociologia de la religió i és un defensor d'aquesta branca perquè "no es pot entendre una societat com la nostra prescindint del vessant religiós". El professor defensa que des dels inicis de la sociologia, a començaments del XX, tots els grans clàssics, com Max Weber i Durkheim, tenen com a eix fonamental de la seva obra la qüestió religiosa. Estruch constata que ara hi ha un creixent interès per aquests temes, lligat amb l'efervescència de fenòmens religiosos: "Ja hem passat aquella època grisa i trista en què semblava que l'únic que érem capaços de fer és comptar quanta gent anava a missa cada diumenge o quants capellans per metre quadrat hi havia en una zona".

Nascut en el si d'una família protestant, s'ha interessat especialment en l'àmbit religiós perquè "a diferència de la immensa majoria de la gent de casa nostra, per mi l'experiència religiosa va ser crucial, ja que em feia ser diferent de la resta. El que era evident en els meus companys a mi em plantejava un interrogant, per això es va convertir en un objecte de reflexió". Tant, que fa trenta anys va fundar l'ISOR, grup que actualment treballa amb estudis monogràfics com un petit estudi per veure com funciona l'assistència religiosa en el món hospitalari i un altre que se centra en els tanatoris, cementiris i pompes fúnebres. També han edegat un recull de documentació sobre l'ensenyament religiós a l'escola en diferents països europeus i en alguns americans.